

LAURA ELLESTAD

Valdresspel i Amerika

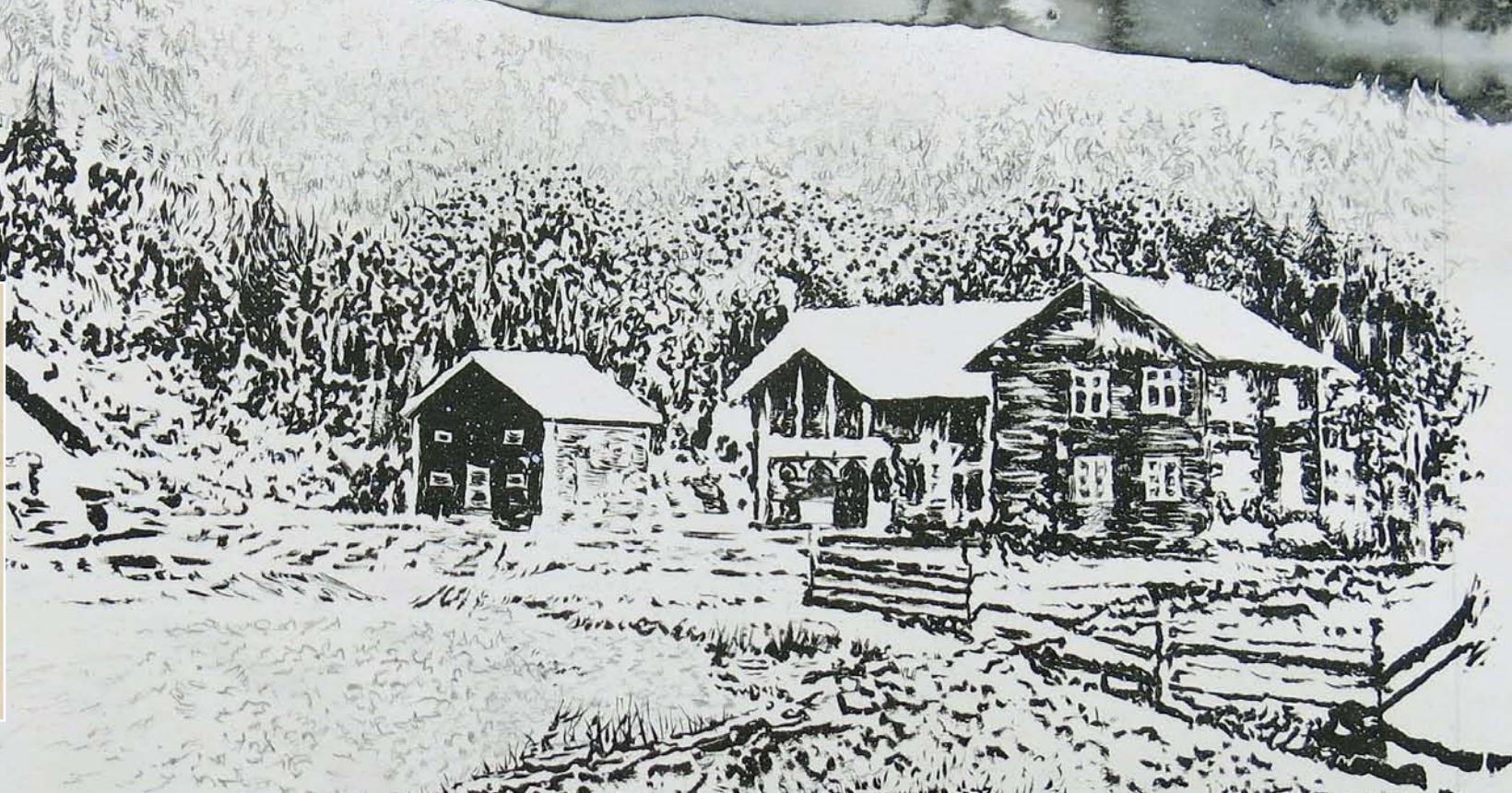
Valdresspel i Amerika

Under den store norske utvandringstida – ein periode som varte frå ca. 1825 til 1925 – emigrerte rundt 60 hardingfelespelemenn frå Valdres til Nord-Amerika. Denne utgjevinga inneheld tolkingar av slåttar frå repertoara til fem av dei fremste utvandra spelemennene frå Valdres: Arne Steinsrud (1799–1878), Bendik i Nø’n (1827–1882), Knut Sjåheim (1849–1908), Trond Eltun (1823–1896) og Oscar Hamrey (1884–1943). Desse fem spelemennene var viktige tradisjonsberarar av hardingfelespelet frå Valdres, og i det nye heimlandet fann dei unike og innovative måtar å dele musikken sin på.

I mange år har eg vore fascinert av desse utvandra spelemennene, og prosessen med å grava i musikken og den personlege bakgrunnen deira har vore eit stort eventyr for meg. Eg har jobba med å gjenskapa repertoar etter desse spelemennene ved å bruke ulikt kjeldekode, som til dømes notenedskrifter og lydopptak. Min eigen spelestil spelar òg ei vesentleg rolle i tolkingane av slåttane. Slåttematerialet på plata er såleis ein spennande, og lite kjend, del av hardingfeletradisjonen frå Valdres.

Arne Steinsrud og Berit Olsdotter Roo.

NORDRE STEINSRUD, SØR-AURDAL (Arne Steinsrud)

Arne Steinsrud (1799–1878)

Den nøyaktige fødselsdatoen til Arne Olsson Steinsrud kjenner me ikkje, men han vart døyd 6. juni 1799. Arne Steinsrud vaks opp på nordre Steinsrud i Begnadalen, og blir enno hugsa som ein av dei mest framståande spelemennene frå Sør-Aurdal.

30. juni 1825 gifta Arne Steinsrud seg med Berit Olsdotter Roo (Røang) (1807–1880). Dei fekk elleve barn, og ti av dei vaks opp. Arne Steinsrud kjøpte nordre Steinsrud i 1824, og dreiv garden i over tjue år. Men det meste av tida brukte han på felespel, og han «spelte seg frå gard og grunn», bokstavleg tala. Han selde garden i 1851.

Arne Steinsrud var ein skapande spele-

mann: Han la til sine særeigne detaljar i mange lokale låttar, og difor vart desse låttane kalla Steinsrud-låttar. Ifolge spelemannen Olav Moe (1872–1967) inneheld nokre av desse karakteristiske detaljane «ein klår og overtydande grunntone», «mindre av tilkroting enn i Nord-Valdres», og særpreg frå «flatbygd-spelet». Arne Steinsrud skal og ha komponert låttar, til dømes blir det sagt at han har laga lydarlåtten «Hengslelåtten».

Arne Steinsrud hadde ikkje berre ein lærar, men lærte truleg frå mange ulike kjelder. Det blir sagt at han utveksla låttar med spelemenn i Ådal, inkludert Anders Brynjulfsson Holte («Liaguten») (ca. 1795–?), og sonene

til Liaguten, Hans (1834–1909) og Gudbrand (1838–1918).

Ellef Knutsson Tollevsrud (1840–1896) vart rekna for ein av dei beste elevane til Steinsrud, og vart ein av dei viktigaste berarane av Steinsrud-tradisjonen. Ein annan av Arne Steinsruds ivrigaste elevar var Ola Jonson Lindelia («Lissen») (1820–1890) frå Bagn. Andre spelemenn som lærte direkte av Arne Steinsrud, var Amund Rustebakke (1820–1892), Anders Spangrud, Ola Skreddarstugu og Anders Stugård (1812–1878).

Arne Steinsrud utvandra til Amerika med kona og ni ungar 24. februar 1852. Saman

med familien budde han i tettstadene Springdale og Blue Mounds i Wisconsin, før dei slo seg ned i Vermont i Wisconsin, der dei var blant dei fyrste nybyggjarane i området.

Steinsrud var ein aktiv spelemann i lokalmiljøet i Amerika. Han og kona «underheldt i bryllaup og i andre 'festlege lag'». Ei av døttrene hans var òg ein dyktig dansar, og var truleg med Arne Steinsrud og kona på oppvisingane deira. Det er sagt at ho døydde på dansegolvet ein gong dei opptrødde. Arne Steinsrud og kona vart så ute av seg at dei sluttar å opptre, og det blir sagt at Steinsrud var øydelag instrumentet sitt.

Bendik Toresson, eller Bendik i Nø'n (1827–1882)

Bendik i Nø'n vart fødd 3. juni 1827 på garden Follinglo i Svensnes sokn i Nord-Aurdal, der mor hans, Sissel Knutsdotter, kan ha arbeidd som tenestejente. Far hans, Tore Bendiksson Follinglo, var ein ugift bonde. Bendik budde med mor si på Nøland, ein husmannsplass under Svanheld i Svensnes. Seinare flytte dei til ein annan husmannsplass, kalla Nøe, under garden Midt-Strønd.

Som unggut høyrd Bendik spelemannen Jørn Hilme (1778–1854) spela. Opplevinga gjorde eit mektig inntrykk på han, og han bestemte seg for å lære å spela fele. Medan han sat åleine på Nøe, greidde han å skjera til ei grov fele og ein boge. Fela hadde hestehårsstrenger og let truleg ikkje noko særleg godt, men han var standhaftig og lærte seg å spela.

Då Bendik vart litt eldre, begynte han å dra ut på eiga hand, og ofte reiste han til Aurdal, som var administrasjonssenteret i Valdres den gongen. I Aurdal spela han for representantar for styresmaktene og andre kondisjonerte, som lønte han med mat, småpengar og rosande ord.

I 1845 gifta Bendik seg med Marit Johannesson Strand (1815–?). Dei flytte til ein husmannsplass under søre Gausåk, og heimen deira fekk namnet «Bendikslassen». Paret fekk fire barn. Bendik hadde også ei dotter, Sissel, med Ingebjørg Olsdotter Nes.

Bendik var ein sterk og iherdig arbeidar og tok ofte på seg dagarbeid på gardane rundt omkring. Ei tilleggsinntekt fekk han frå felespelet, og han reiste ofte, både i Valdres og utanfor, for å spela på ulike stader og tilstellingar. Av og til spela han i byane på serveringsstader som vart kalla «Bondestuene». Han spela også på marknader, både i Kristiania og på Kongsgård.

Bendik Toresson lærte det meste av repertoaret sitt frå Jørn Hilme og son hans, Nils Hilme (1809–1855), og var difor ein viktig berar av Hilme-spelet. Han er rekna for å vera

ein av Jørn Hilmes beste elevvar, og for å ha lærte finger- og bogebruken til Jørn Hilme svært noyaktig. Men han hadde også ei skapande side ved spelet sitt og var kjend for å omarbeide låttar, ved at han la til eller tok bort element slik han syntest det var best. Bendiks viktigaste elev var spelemannen Ulrik i Jensestogun (1850–1919) frå Aurdal. Syskenbarnet til Bendik, Marit Andridsotter Follinglo (1836–1907), lærte også ein god del av Bendiks låttar, som ho song.

Spelemannen Olav Moe skildrar spelet til Bendik slik:

Det var adelskap over spelet hans når han var i det rette lunet. Lange, krafffulle bogedrag og ei tonebragd gullande rein og glitrande som doggerlor i solglim, og med ein varme og eit dragug som det var sjølv grimen i fossestryket som spela!

Fleire kjelder understrekar den spesielle dansertyrmen i spelet til Bendik. Folke-minnesamlaren Knut Hermundstad meiner at Bendik var den beste spelemannen i si tid i Nord-Aurdal ogvida omkring.

Bendik i Nø'n utvandra til Lansing i Iowa i 1870. Han var gardsarbeidar for ein mann i Lansing som heitte Sørli, og gav fela si, «Børka», til den åtte år gamle sonen til Sørli, Olen, for han drog til Riceford i Minnesota i 1876. Fela var laga av den kjende felemakaren Trond Isaksson Flatabø (1713–1772). Valdres-emigranten Andrew A. Hall kjøpte Børka av Olen Sørli i 1930, og Hall selde Børka til Valdresemigranten Jøger O. Quale (1881–1969), som gav fela til Valdres Folkemuseum i 1958. Fela vart øydelagd i ein brann på museet i 1965.

Etter at Bendik utvandra til Midtvesten, møtte han Anna Gulbrandsdatter (1852–1882) og gifta seg med henne. Ho hadde utvandra frå Gran på Hadeland. Bendik og Anna budde i Riceford i Minnesota, og døydde av difteri med elleve dagars mellomrom i januar 1882. Dei hadde fire mindreårige barn som alle vart adopterte bort.

Knut Bendiksson Sjåheim (1849–1908)

Knut Bendiksson Sjåheim vart fødd 14. januar 1849. Som barn budde Knut med mor si på Sjåheim, ein husmannsplass i Røn i Vestre Slidre, og med slektingar på Mosåsplassen (no kalla Åsheim), ein liten gard ovanfor Mo i Slidre. I oppveksten var han òg ofte i grannadalføret Øystre Slidre.

Knut Sjåheim, som òg var kjend under tilnamn som «Sjåheimen» og «Sjåheims-guten», begynte å spela fele i unge år, og vart tidleg ein god spelemann. Som ung voksen begynte han å ta «feleturar» både vestover og austover i landet.

Sjolv om Knut Sjåheim ikkje hadde éin spesiell lærar, blir det sagt at han lært av onklane sine, og av to sønene til Jørn Hilme, Trond (1816–1881) og Ola Hilme (1819–1871). Olav Moe fortel at Sjåheimen hadde eit «harmonisk og kraftig spel», og at spelet hans var «taktfast og kraftig og dertil liljande fint». Kjende musikarar som Ole Bull (1810–1880) og Lars Fykerud (1860–1902) heldt spelet til Sjåheimen høgt: Fykerud, som hadde vore i Amerika i åra mellom 1890 og 1898, møtte Sjåheimen i Midvesten og høyrd han spela, og skal ha sagt at Sjåheimen var ein spelemann han «virkeleg tok hatten av for». Også Ole Bull møtte Sjåheimen i USA, og etter å ha hørt han spela gav Bull han visstnok 100 dollar og sa at Sjåheimen var «tå dei beste spelemenno han hadde hørt».

Knut Sjåheim utvandra rundt 1870. Dei to første åra var han i Manitowoc i Wisconsin. Det var der han møtte kona si, ei ung kvinne frå Øystre Slidre som heitte Barbro Nilsdotter Sælid. Dei gifta seg i 1871. Rundt 1872 flytte dei til Door County i Wisconsin, og der vart dei verande til rundt 1890. Mellom 1890 og 1898 budde Sjåheimen og familien i Fisher i Minnesota, og i 1898 tok dei eit stykke land i Bemidji i Minnesota, der dei vart buande i

seks år. I 1904 selde dei farmen og flytte til eit landområde nær Yorkton i Saskatchewan. Dei vart verande i Saskatchewan i berre tre år. I 1907 selde dei eigedommen og flytte til staten Washington. Knut Sjåheim døydde i Arlington i Washington 5. september 1908.

I den tida då Sjåheimen budde i Fisher i Minnesota, spela han mykje i lag med ein norskamerikansk spelemann som heitte Sam Sorenson (1871–1947) og med den kjende setesdalsspelemannen Eivind Aakhus (1854–1937). Det har vorte godt dokumentert at både Aakhus og Sorenson lærte låttar av Knut Sjåheim, og utvekslinga av låttar gjekk truleg begge vegar.

Som spelemann i Amerika vart Sjåheimen òg med i fleire typar nye aktivitetar. Ein av desse var konsertspel; han spela i skulehus og heldt av og til større konserter i byar. Knut Sjåheim spela òg ofte på sosiale samlingar som vart arrangerte av organisasjonen Sons of Norway.

Knut Bendiksson Sjåheim.

SJÅHEIM, VESTRE SLIDRE (Knut Sjåheim)

Trond Eltun (1823–1896)

Trond Ivarsson Eltun var fødd i Øye i Vang 23. januar 1823. Trond Eltun begynte å spela fele ganske ung. Det gjekk ikkje lenge før han begynte å spela på sosiale samkomer, og snart var han ein av dei mest etterspurde spelemennene i Øye.

I 1845 gifta han seg med Gjertrud Johan-Henriksdotter Sveji (1824–1908). Dei fekk sju barn. I 1859 kjøpte dei søre Øye. Trond Eltun arbeidde som bonde, og mellom 1849 og 1873 var han òg tilsett som postmann, og frakta post mellom Tune i Vang og Hadeland Glassverk på Jevnaker, og seinare mellom Tune og Hov i Søndre Land.

Trond Eltun skaffa seg òg ekstrainntekter gjennom felespel. Han vart hyra til å spela i mange bryllaupsseremoniar i Vang, og i grannedalføret Årdal. I Vang var det vanleg å hyre to eller tre spelemenn til å spela i eit bryllaup, og han og venen og spelemannen Ola K. Strand («Søynin») (1813–1902) vart ofte hyra saman.

I tillegg til å spela i desse tradisjonelle samanhengane var Trond Eltun ein av dei fyrste hardingfelespelemennene som heldt formelle konserter. I dei tidlege 1870-åra hadde han konserter i Kristiania og Lillehammer. Han og Ola Strand reiste òg saman og heldt konserter, der dei spela såkalla byspel frå notar.

Trond Eltun lærte låttar frå fleire kjelder. Ein av dei viktigaste lærarane hans var Knut Nordland (1794–1877). Andre lærarar var Andris Skogstad (1812–1895), Ola Hamre («Brøtaguten») (1819–1896), og den omreiande spelemannen Karl Palm. Trond Eltun utveksla òg mange låttar med Ola K. Strand, i tillegg til at han lærte låttar av forskjellige andre spelemenn under turane til Sogn og andre delar av Vest-Noreg.

Den viktigaste eleven til Trond Eltun var son hans, Johan-Henrik Kvam (1850–1948). Han lærte òg bort låttar til sonen Johannes (1864–ca. 1918), som spela langeleik. Trond Eltun hadde fleire elevar i grannedalføret

Årdal, mellom andre Sjur I. Eldegard (1834–1922) og Eivind Olson Hjelle (1830–ca. 1900).

Eltun var kjend for den uvanlege evna til å spela lydarlåttar, og han var òg ein meister i å spela bonde. Trond Eltuns utbroderingar har vorte kalla «makalaus», bogestroka hans var «sylkjymjuke», og spelet hans var «som naturen hans, ekte, varmt og venleg».

Sjølv om han var ein flink bonde, skaffa Trond Eltun seg ei heller stor gjeld, og det har vore nemnt at pengevanskars var grunnen til at han utvandra. Han hadde truleg hørt om andre suksessrike konserterferder i Amerika, og bestemte seg for å dra ut på sin eigen turné i håp om å koma tilbake til Noreg med nok pengar til å betale gjelda si. Men Trond Eltun kom seg aldri heim att, han døyde på tragisk vis etter å ha fått ein kjøttbit i halsen på ein lokal restaurant i Hanley Falls i Minnesota. Dette skjedde i 1896, den dagen han skulle halde konsert i Hanley Falls.

Trond Eltun utvandra med sonen Johannes i 1876, og dei fyrste åra i Amerika heldt han konserter i dei «største forsamlingshus i byane». Seinare spela han òg i skulehus i dei norskamerikanske bygdene.

Det ser ikkje ut til at Trond Eltun hadde ein permanent bustad i Amerika, og ofte budde han hjá vener og slektningar under turneane sine. Han reiste rundt så å seia heile Midtvesten, og heldt konserter i statane Nord- og Sør-Dakota, Minnesota, Iowa og Wisconsin. Han var kjend for å trekke til seg store folkemengder. Difor greidde han å skaffa seg ei brukbar inntekt som konserspelemann, sjølv om det blir sagt at han vart romma eller lurt for pengar ved fleire høve.

Trond Eltun.

Oscar O. Hamrey (Ola O. Reishagen) (1884–1943)

Ola O. Reishagen endra namnet sitt til Oscar Hamrey etter at han utvandret til USA i 1909. Han vart fødd 8. april 1884, og vaks opp på Hambro, ein husmannsplass under Midtre Hande i Slidre.

Det er skrive lite om dei fyrste spelemannsåra til Oscar Hamrey. Han begynte å spela fele som gutt, og var òg ein dyktig felemakar, og bygde fleire instrument.

Oscar Hamrey var elev hjå fleire viktige spelemenn i Valdres. Blant lærarane hans var Ivar Ringestad (1870–1953), Ola Fystro (1868–1946) og Ola Neste (1888–1968). Han lærte mykje frå Neste, og dei to var ofte saman og utveksla låttar. Spelet til Oscar Hamrey hadde difor sterke røter i Vestre Slidre-tradisjonen, og eit klart samband med Hilme-spelet.

I Amerika prøvde han seg på låttar frå andre norske bygder. Han lærte seg eit større repertoar med låttar frå Telemark av brørne Harald (1876–1936), Gunleik (1878–1948) og Eilev Smedal (1889–1938). Oscar Hamrey skal òg ha hatt låttar frå Voss, Hallingdal og andre område på repertoaret sitt.

Jøger O. Quale, som vart ein god ven og spelemannskollega for Oscar Hamrey i Amerika, hevda at han hadde «aldrig hørt nogen som kunde laate Hilmesrengjudn slik som Hamrey... [Hamrey] spelte reint og ekstra fint». Ein ikkje namngjeven spelemann sa at «det var noko storfelt over spelet hans, noko heilt utanom det ein elles hører av felespel».

6. mars 1909 reiste Hamrey til Amerika. Han budde i St. Paul i Minnesota ei tid etter at han kom fram. I 1910 hadde han flytt til Northfield i Minnesota, der han hadde fått seg arbeid som vaktmeister ved St. Olaf College. Han var òg med i orkesteret ved skulen. I 1912 reiste han attende til Noreg og gifta seg med Ambjørg Sårbu (1877–1963) frå Vang i Valdres, og paret reiste til Amerika 10. august 1912. Rundt 1913 vart dotter deira,

Rena, fødd. Familien budde i Northfield fram til 1919 eller 1920, då dei flytte til ein by i nærlieken – Faribault i Minnesota. I Faribault arbeidde Oscar Hamrey som snikkar. Han døydde av slag 17. mai 1943.

Det blir fortalt at Oscar Hamrey heldt fleire konserter i Amerika. Ei kjelde synest å antyde at det var få som kom på konsertane, medan ei anna påstår at store flokkar kom til Oscar Hamreys konsertar.

Oscar Hamrey var òg med på kappleikar som vart arrangerte av den nyskipa nasjonale samskipnaden for hardingfelespelemenn. Denne organisasjonen, som vart etablert i 1915, fekk namnet Hardanger Violinist Forbundet af Amerika (HVFA), og var aktiv fram til rundt 1941. Oscar Hamrey var den Valdres-spelemannen som var mest aktiv, og som oppnådde best resultat på kappleikane. Han var med på iallfall sju kappleikar, og vann A-klassa i allfall to gonger, i 1929 og 1931.

Laura Ellestad

Oscar O. Hamrey.

HAMBRO, VESTRE SLIDRE (Oscar Hamrey)

Laura Ellestad

Laura Ellestad er fødd i 1982 og er oppvaksen i Calgary, Alberta, Canada. Ellestad er eit gardsnamn øverst i Vestre Slidre i Valdres, der ho har slektsrøter på farsida. Ho begynte å spela fiolin, men vart gripen av hardingfela då ho hørde Tore Bolstad frå Øystre Slidre, som var i Calgary og heldt kurs. Så flytte ho til Valdres for å arbeide på gard og spela hardingfele. Ein allergi gjorde slutt på gardsarbeidet, men felespel vart det. Ho spelte mykje til dans, og utvikla eit reint, klårt og taktfast spel.

Frå 2008 studerte ho tradisjonsmusikk på Ole Bull Akademiet på Voss, med ferdig bachelor i 2012. Ho heldt fram på Norges musikkhøgskole i Oslo, der ho granska musikken og aktivitetane til hardingfelespelemenn som utvandra frå Valdres til Amerika, med ferdig master i utøving med fordjuping våren 2014.

Ho har gått i lære hjå nokre av dei fremste hardingfeleutøvarane i landet, mellom andre Tore Bolstad, Jan Beitoaugen Granli, Håkon Högemo og Leif Rygg. I 2005 vart ho vinner av The Hardanger Fiddle Association of Americas Ole Bull Scholarship, og i 2009 vart ho tildelt Torleiv Bolstads minnestipend for unge spelemenn i Valdrestradisjon.

Laura Ellestad er mykje nyttå både på konserter og til dansespel, på øving, kurs og kappleik, og har ei omfattande verksemd som utøvande musikar og feleinstruktør både her i landet og i utlandet, særleg i Nord-Amerika.

Ingar Ranheim

Om låttane

FYRESPELET TIL KNUT SJÅHEIM

Folkemusikksammlaren Arne Bjørndal (1882–1965) skrev ned dette «ferespelet» (førespelet) etter Andris Bunde (1850–1936). Kvar Bunde hadde låtten frå, er ukjent.

SPRINGAR ETTER ARNE STEINSRUD

Dette ser ut til å vera ein vanleg lått i Sør-Aurdal, sidan Lars Bertelrud (1890–1990), Olaf Leistrud (1879–1954) og Ole Røang (1884–1963) alle spela inn former av låtten for Norsk folkemusikksamling. Han er òg velkjend i øvre Valdres, der han er kjend som «Perigarden». Eg lærte han frå eit opptak med Olaf Leistrud.

JÜVEGUTEN, halling

Denne hallingen er oppkalla etter dansaren Aslak Juve (1805–1844), og han kan ha vore på repertoaret til Arne Steinsrud. Eg lærte han frå eit opptak med Olaf Leistrud.

SPRINGAR ETTER ARNE STEINSRUD

Eg lærte denne springaren av Trygve Bolstad (f. 1943). Bolstad lærte låtten frå fleire kjelder – både Torleiv Bolstad, Ola Bøe, Andris Dahle og Haldor Royne.

HALLING

Denne hallingen lærte eg frå ei nedteikning av Erik Torgrimsen Holte (1875–1941). I 1933 gav Holte ut to samlingar med låtar frå Nes i Ådal. To av kjeldene til Holte var truleg Hans og Gudbrand Holte, spelemenn som truleg hadde hatt kontakt med Arne Steinsrud. Det er difor sannsynleg at denne låtten har vore på repertoaret til Steinsrud.

LYDARLÅTT ETTER ANDRIS SKOGSTAD

Denne låtten har eg etter eit opptak med Ola Grihamar d.e. (1910–1978) (sjå TA6, spor 20). Sidan låtten er i tradisjon etter Trond Eltuns lærar Andris Skogstad, har han truleg vore på repertoaret til Trond Eltun òg.

SISSEL, *springar*

Den einaste kjende versjonen av denne springaren finst i ei nedteikning som Arne Bjørndal laga etter å ha hørt Andreas Hauge (1864–1950) spela låtten. Bendik i Nøn skal ha laga springaren, og ifølgje Andreas Hauge er han oppkalla etter dotter til Bendik, Sissel.

LJØSNOHALLINGEN

Eg lærte denne låtten frå ei nedteikning Arne Bjørndal hadde laga av spelet til Anfin J. Kvam (1875–1954). Kvam lærte låtten etter far sin, Johan-Henrik Kvam.

SPRINGAR ETTER ÖLA REISHAGEN

Denne springaren lærte eg frå ei nedteikning Eivind Groven (1901–1977) laga etter Knut Trøen (f. 1932). Trøen lærte låtten frå eit opptak med Oscar Hamrey.

SLIDREKLUKKELÅTTEN, *lydarlått*

Min versjon av denne lydarlåtten er basert på Roy Franksons nedskrift av Eivind Aakhus' konsertnummer «I kyrkja». Ifølgje Vidar Lande (f. 1949) lærte Aakhus truleg den fyrste delen av låtten av Knut Sjåheim.

KAPTEINSLÅTTEN, *springar*

Denne korte springaren vart skriven ned av den svenske folkemusikksammlaren Einar Övergaard (1871–1935) etter Ulrik i Jensestogun. Jensestogun lærte låtten av Bendik i Nøn.

SEVALDSHAUGEN, *lydarlått*

Ifølgje Andreas Hauge vart denne lydarlåtten laga av Jørn Hilme, og var på repertoaret til Bendik i Nøn. Eg lærte låtten etter ei nedteikning av Arne Bjørndal, som hadde hørt Andreas Hauge spela han.

SPRINGAR ETTER TORGEIR HEGGE

Denne låtten har eg etter Quales opptak med Hamrey (sjå TA43, spor 23).

KJØRSTADDREPEN, *springar*

Denne springaren er knytt til eit dramatisk dobbeltdrap som skjedde i eit bryllaup på garden øvre Dale i Nord-Aurdal i 1823. Dette er ein heilt annan melodi enn den velkjende valdresspringaren med same namn. Både Eivind Aakhus og Sam Sorenson lærte låtten av Knut Sjåheim. Sorenson lærte bort låtten til Hallvard Rysstad (1870–1937), og seinare skreiv Arne Bjørndal ned Rysstads versjon av han. Aakhus' versjon av låtten var skriven ned av Roy Frankson i 1925. Eg har fyrst og fremst studert Rysstads versjon, men har òg lagt til nokre element frå Aakhus' form.

TOMASKLUKKELÅTTEN, *lydarlått*

Eg lærte denne lydarlåtten frå Arne Bjørndals nedteikning av spelet til Johan-Henrik Kvam. Kvam lærte låtten av Trond Eltun. Låtten heng saman med ei historisk hending knytt til St. Tomas-kyrkja, ei stavkyrkje som vart bygd i Smedalen på Filefjell i Vang på slutten av 1100-talet.

SYLKJEGULEN, *springar*

Det blir sagt at Bendik i Nøn har komponert denne springaren. Eg lærte denne versjonen av låtten frå Einar Övergaards nedskrift etter Ulrik i Jensestogun.

BONDE ETTER JOHAN-HENRIK KVAM

Eg lærte denne bonden frå eit opptak med Ola Grihamar. Grihamar lærte låtten av Johan-Henrik Kvam. Også Sigurd Eldegard spela ein versjon av denne låtten (sjå TA4, spor 19), som han lærte av bestefar sin, Sjur Eldegard. Sjølv om låtten ikkje kan knytast direkte til Trond Eltun, er det sannsynleg at han spela denne låtten, sidan versjonar av han var på repertoaret til Johan-Henrik Kvam og Sjur Eldegard.

BJØLLELÅTTEN, *springar*

Eg lærte denne låtten frå eit opptak med Embrik Beitoaugen (1893–1963), som lærte han frå far sin, Nils Beitoaugen (1863–1927). Frå Nils Beitoaugen kan me gå attende til Trond Eltun via Lars L. Krøsshaug (1812–1888) og far hans, Lars M. Krøsshaug (1785–1830).

BREKKE-EKKJA, *springar*

Arne Bjørndal skrev ned denne låtten etter Andreas Hauge. Ifølgje Hauge var det ein av låttane Bendik i Nøn spela.

GRÅLYSING FRÅ SLIDRE, *springar*

Denne springaren lærte eg frå Jøger Quales opptak med Oscar Hamrey (sjå TA43, spor 5). Knut Snorheim og Ola Fystro spela versjonar av denne låtten som dei kalla «Prillar-Guri», og Andreas Hauge spela ein versjon han kalla «Hestebjølludn i svartedauen».

HULDRELÅTT FRÅ VANG, *lydarlått*

Eg lærte denne lydarlåtten etter opptaket Quale hadde gjort med Oscar Hamrey (sjå TA43, spor 6). Det er ein særeigen lått: Han finst berre i Hamreys versjon. Men temaet for låtten er velkjent, og kjem frå folketonen og langeleiklåtten «I Oletjedn, i Olekinn».

Valdresspel in America

During the main period of Norwegian emigration to North America – an era spanning from approximately 1825 to 1925 – around 60 Hardanger fiddle players from the Valdres district emigrated to North America. This recording presents interpretations of tunes from the repertoires of five of the foremost emigrant Hardanger fiddlers from Valdres: Arne Steinsrud (1799–1878), Bendik i Nøn (1827–1882), Knut Sjåheim (1849–1908), Trond Eltun (1823–1896), and Oscar Hamrey (1884–1943). All five fiddlers were important bearers of the Hardanger fiddle tradition from Valdres (a tradition I have chosen to call valdresspel), and each of them found unique and innovative ways to share their music in their new homeland.

For years, I have been fascinated by these emigrant fiddlers, and the process of digging into their music and personal histories has been a great adventure. In order to recreate repertoire linked to the five selected fiddlers, I have used a wide range of source material, including transcriptions and archive recordings. My own playing style has also played a significant role in my interpretations. The tunes on this recording therefore constitute an exciting and lesser-known part of the Hardanger fiddle tradition from Valdres.

Arne Steinsrud (1799–1878)

Arne Olsen Steinsrud's exact birth date is unknown, but he was baptised on June 6, 1799. Steinsrud was raised on the nordre Steinsrud farm in Begnadalen, and is still remembered as one of the most prominent fiddlers from the Sør-Aurdal district.

On June 30, 1825, Steinsrud married Berit Olsdotter Roo (Røang) (1807–1880). The couple had eleven children, ten of which survived. After purchasing the nordre Steinsrud farm in 1824, Steinsrud operated the farm for over two decades. Most of his time was consumed by fiddle-playing, however, and he

Arne Steinsrud og Berit Olsdotter Roo.

“played himself from house and home” and sold the farm in 1851.

Steinsrud was a creative fiddler: he added idiosyncratic details to many local tunes, and as a result, these tunes came to be called Steinsrud-låttar (“Steinsrud tunes”). According to the fiddler Olav Moe (1872–1967), some of these characteristic details include “a clear and persuasive essence,” “less ornamentation than in northern Valdres,” and qualities of “fiddling from the flat districts.” Steinsrud is also reputed to have composed tunes: for instance, the lydarlått “Hengslelåtten” has been attributed to him.

Steinsrud did not have one single teacher, but likely learned from many different sources. He is said to have exchanged tunes with fiddlers in the valley of Ådal, including Anders Brynjulfsson Holte (“Liaguten”) (ca.

1795–?), and his sons Hans (1834–1909) and Gudbrand (1838–1918).

Ellef Knutsson Tollevsrød (1840–1896) was said to have been one of Steinsrud's best students, and became one of the main bearers of the Steinsrud tradition. Another one of Steinsrud's keenest students was Ola Jonson Lindelia (“Lissen”) (1820–1890) from Bagn. Other fiddlers who learned directly from Steinsrud include Amund Rustebakke (1820–1892), Anders Spangrud, Ola Skreddarstugu, and Anders Stugård (1812–1878).

Steinsrud emigrated to America with his wife and nine children on February 24, 1852. He and his family lived in the towns of Springdale and Blue Mounds, Wisconsin before settling in Vermont, Wisconsin, where they were among the first homesteaders in the area.

Steinsrud performed actively as a fiddler in his local community in America. He and his wife “entertained at weddings and other ‘merrymakings’.” One of his daughters was also a skilful dancer, and likely accompanied Steinsrud and his wife during their performances. At one event, she is claimed to have died on the dance floor. Steinsrud and his wife were so devastated that they stopped performing, and Steinsrud reportedly destroyed his instrument.

Bendik Toresson, or Bendik i Nøn (1827–1882)

Bendik i Nøn was born on June 3, 1827, on the Follinglo farm in Svensnes parish, Nord-Aurdal, where his mother, Sissel Knutsdotter, may have been working as a hired girl. His father, Tore Bendiksson Follinglo, was an unmarried farmer. Bendik lived with his mother on Nøland, a tenant farm under the Svanheld farm in Svensnes. They later moved to another tenant farm, called Nøe, under the Midt-Strønd farm.

As a boy, Bendik once heard fiddler Jørn

Hilme (1778–1854) play. This experience had a powerful impact on him, and he became determined to learn to play the fiddle. Sitting alone at Nøe, he managed to carve himself a rudimentary fiddle and bow. The fiddle had horse hair strings and probably didn't have a very satisfactory sound, but with persistence he learned to play.

When he grew a little older, he began venturing out on his own, frequently travelling to Aurdal, the administrative centre of Valdres at the time. In Aurdal he played for government officials and other members of the upper class, who remunerated him in food, small change, and words of encouragement.

In 1845 Bendik married Marit Johannesdotter Strand (1815–?). They moved onto a tenant farm under the sør Gausåk farm, and their home came to be known as “Bendik-

Bendik i Nøn.

plassen." The couple had four children. Bendik also had a daughter, Sissel, with Ingebjørg Olsdotter Nes.

Bendik was a strong and industrious worker and often took employment as a day labourer on the surrounding farms. An additional source of income came from fiddling, and he travelled frequently, both within Valdres and beyond, to play at various venues and events. He sometimes played in the cities, at establishments known as "Bondestuene." He also played at markets, including the ones in Kristiania (now Oslo) and Kongsberg.

Bendik Toresson learned the bulk of his repertoire from Jørn Hilme and his son, Nils Hilme (1809–1855), and was thus an important bearer of Hilme-spel. He is said to have been one of Jørn Hilme's best students, and to have learned Hilme's fingerings and bowings with a high degree of precision. However, he also brought an element of creativity to his playing and was known to rework tunes, both adding and removing elements according to his own inclination. Bendik's main student was fiddler Ulrik i Jensemstogun (1850–1919) from Aurdal. Bendik's cousin, Marit Andridotter Follinglo (1836–1907) also learned a number of tunes from Bendik, which she sang.

Fiddler Olav Moe describes Bendik's playing thus:

There was a nobility over his playing when he was in the right mood. Long, powerful bow strokes and a spotlessly clean and glittering tone quality like beads of dew in sunshine, and with a warmth and an undertow as if it was the water sprite in the rapids himself who was playing!

Bendik i Nø'n emigrated to Lansing, Iowa in 1870. He worked as a farmhand for a man named Sørlie in Lansing, and he gave his fiddle, "Børka," made by the renowned fiddle maker Trond Isaksson Flatabø (1713–1772), to Sørlie's eight-year-old son Olen before leaving for Riceford, Minnesota in 1876. Valdres emigrant Andrew A. Hall purchased Børka from Olen Sørlie in 1930, and Hall sold Børkato Valdresemigrant Jøger O. Quale (1881–1969), who gave the fiddle to the Valdres

Folk Museum in 1958. The fiddle was destroyed in a fire at the museum in 1965.

After emigrating to the Midwest, Bendik met and married Anna Gulbrandsdatter (1852–1882), an immigrant from Gran in Hadeland. He and Anna had lived in Riceford, Minnesota, and died of diphtheria within eleven days of each other in January 1882. They had four young children, all of whom were adopted.

Knut Bendiksson Sjåheim 1849–1908)

Knut Bendiksson Sjåheim was born on January 14, 1849. As a child, he lived with his mother at Sjåheim, a cotter's farm in Røn, Vestre Slidre, and with relatives at Mosåsplassen (now called Åsheim), a small farm above the Mo farm in Slidre. During his childhood, he was also often in the neighbouring valley, Øystre Slidre.

Sjåheim, who was also known by the nicknames "Sjåheimen" and "Sjåheimsguten," began to play the fiddle at a young age, and he quickly became a good player. As a young adult, he began taking "fiddling trips" to both western and eastern Norway.

Although Sjåheim did not have one particular master teacher, he is said to have learned from his uncles, as well as from two of Jørn Hilme's sons, Trond (1816–1881) and Ola Hilme (1819–1871). Olav Moe relates that Sjåheim had a "harmonic and energetic playing style," and his playing was "rhythmic and powerful, as well as being lily-fine." Renowned musicians such as Ole Bull (1810–1880) and Lars Fykerud (1860–1902) held Sjåheim's playing in high regard: Fykerud, who had spent the years between 1890 and 1898 in America, encountered Sjåheim in the Midwest and heard him play, and was said to have declared that Sjåheim was a fiddler he "sincerely took his hat off to." Ole Bull also met Sjåheim in the US, and after hearing him play, Bull apparently gave Sjåheim 100 dollars and said that Sjåheim was "one of the best fiddlers he had heard."

Knut Sjåheim emigrated in around 1870. His

learned tunes from Sjåheim, and the exchange likely went both ways.

Sjåheim also became engaged in several new forms of activity as a fiddler in America. One of these was concert fiddling: he gave performances in schoolhouses and had occasionally given larger concerts in cities. Sjåheim had also often played for social gatherings arranged by the Sons of Norway organization.

Trond Eltun (1823–1896)

Trond Ivarsson Eltun was born on January 23, 1823 in the Øye district in Vang. Eltun began playing the fiddle at a young age. Before long, he was playing at social events, and he soon became one of the most sought-after fiddlers in Øye.

In 1845 he married Gjertrud Johanna Henriksdotter Svei (1824–1908). They had seven children. In 1859, they purchased the søre Øye farm. Eltun worked as a farmer, and between 1849 and 1873 he was also employed as a mail carrier, transporting mail between Tune in Vang and Hadeland Glassverk in Jevnaker, and later between Tune and Hov in Søndre Land.

Eltun also supplemented his income by playing the fiddle. He was hired to play at many wedding ceremonies in Vang, and in the neighbouring valley of Årdal. In Vang it was common practice to hire two or three fiddlers to play at a wedding ceremony, and he and his friend, the fiddler Ola K. Strand ("Søynin") (1813–1902), were often hired together.

In addition to performing in these traditional settings, Eltun was also one of the first Hardanger fiddle players to hold formal concerts. In the early 1870s he gave performances in Kristiania and Lillehammer. He and Ola Strand also travelled and gave performances together, in which they played so-called byspel from notated music.

Eltun learned tunes from several sources. One of his most important teachers was Knut Nordland (1794–1877). Other teachers

Knut Bendiksson Sjåheim.

first two years were spent in Manitowoc, Wisconsin. It was there that he met his wife, a young woman from Øystre Slidre named Barbro Nilsdotter Sælid; they were married in 1871. They moved to Door County, Wisconsin in about 1872, remaining there until 1890. Between 1890 and 1898, Sjåheim, his wife and family lived in Fisher, Minnesota, and in 1898, they took a piece of land in Bemidji, Minnesota, where they stayed for six years. In 1904, they sold the farm and moved onto a section of land near Yorkton, Saskatchewan. They remained in Saskatchewan only three years; in 1907, they sold their property and travelled to Washington state. Sjåheim died in Arlington, Washington, on September 5, 1908.

During the time that Sjåheim lived in Fisher, Minnesota, he met and played frequently with a Norwegian-American fiddler named Sam Sorenson (1871–1947) and with the well-known Setesdal fiddler Eivind Aakhus (1854–1937). It has been clearly documented that both Aakhus and Sorenson

Trond Eltun.

include Andris Skogstad (1812–1895), Ola Hamre (“Brøtaguten”) (1819–1896), and the Traveler fiddler Karl Palm. Eltun also exchanged many tunes with Ola K. Strand, in addition to learning from various other fiddlers during his trips to Sogn and other parts of western Norway.

Eltun’s most important student was his son, Johan-Henrik Kvam (1850–1948). He also taught tunes to his son Johannes (1864–ca. 1918), who played the langeleik. Eltun had several students in the neighbouring valley of Årdal, including fiddlers Sjur I. Eldegard (1834–1922) and Eivind Olson Hjelle (1830–ca. 1900).

Eltun was renowned for his exceptional ability to play lydarlåttar, and he was also a master at playing bonde tunes. Eltun’s ornaments are said to have been “beyond compare,” his bow strokes were as “soft as silk,” and his playing was “like his personality, genuine, warm, and friendly.”

Although he was a capable farmer, Eltun had amassed a considerable debt, and it has

been suggested that financial struggles were the reason for his emigration. He had likely heard of other successful concert tours in America, and resolved to set out on his own tour with the hope of returning to Norway with enough money to settle his debts. Eltun never managed to return, however, and died tragically after choking on a piece of meat at a local restaurant in Hanley Falls, Minnesota. This occurred in 1896, on the day he was to play a concert in Hanley Falls.

In 1876 Eltun emigrated with his son Johannes, and he spent his first years in America playing concerts in the “largest community centres in the cities.” Later, he also performed at schoolhouses in rural Norwegian-American communities.

It appears that Eltun did not have a permanent residence in America, and he often lodged with friends and relatives during his tours. He allegedly toured the entire Midwest, giving concerts in the states of North and South Dakota, Minnesota, Iowa, and Wisconsin. He was known to attract large crowds, and he was therefore able to earn a decent living as a concert fiddler, although he is said to have been robbed or cheated of money on several occasions.

Oscar O. Hamrey (Ola O. Reishagen) (1884–1943)

Ola O. Reishagen changed his name to Oscar Hamrey after emigrating to the US in 1909. He was born on April 8, 1884, and grew up on the Hambro farm, a tenant farm under the Midtre Hande farm in Slidre, Vestre Slidre.

Little has been written about Hamrey’s early years as a fiddler. He began playing fiddle as a boy, and he was also a skilled fiddle maker, and built several instruments.

Hamrey was a student of several important fiddlers in Valdres. Among his teachers were Ivar Ringestad (1870–1953), Ola Fystro (1868–1946), and Ola Neste (1888–1968). He learned a great deal from Neste, and the two were often in each other’s company and had

exchanged many tunes. Hamrey’s playing style therefore had strong roots in the Vestre Slidre tradition, as well as a clear connection to Hilme-spel.

In America, Hamrey ventured to learn tunes from other Norwegian rural districts. He learned a considerable repertoire of Telemark tunes from the brothers Harald (1876–1936), Gunleik (1878–1948), and Eilev Smedal (1889–1938). Hamrey also had tunes from Voss, Hallingdal, and other districts in his repertoire.

Jørg O. Quale, who became a good friend and fiddling companion of Hamrey’s in America, asserted that he had “never heard anyone who could play Hilmesrengjund like Hamrey... [Hamrey] played cleanly and very skillfully.” Another unidentified fiddler commented that “there was something striking about his playing, something completely beyond the fiddling one hears otherwise.”

On March 6, 1909, Hamrey left for America by ship. He lived in St. Paul, Minnesota, for some time following his arrival. By 1910 Hamrey had moved to Northfield, Minnesota, where he had found employment as a janitor at St. Olaf College. He was also a member of the college’s orchestra. In 1912 he returned to Norway and married Ambjørg Sårbu (1877–1963), from Vang in Valdres, and the couple departed for America on August 10, 1912. In approximately 1913 their daughter, Rena, was born. The family lived in Northfield until 1919 or 1920, when they moved to the nearby town of Faribault, Minnesota. In Faribault, Hamrey worked as a carpenter. After suffering a stroke, he passed away on May 17, 1943.

Hamrey reportedly gave several concerts in America. One source seems to suggest that the concerts were poorly attended, while another claims that Hamrey’s performances attracted large crowds.

Hamrey also participated in kappleikar (folk music and dance competitions) arranged by a newly-formed national organization for Hardanger fiddlers. This organization, which was established in 1915, came to

be called Hardanger Violinist Forbundet af Amerika (HVFA), and remained active until about 1941. Oscar Hamrey was the most active and successful emigrant Valdres fiddler to participate in kappleikar. He entered at least seven competitions, and he placed first in the “first class” category at least two times, in 1929 and 1931.

Laura Ellestad

Oscar O. Hamrey.

Laura Ellestad

Laura Ellestad was born in 1982 and grew up in Calgary, Alberta, Canada. Ellestad is the name of a farm in Vestre Slidre in Valdres, where she has family roots on her father's side. She played violin as a child, but became fascinated by the Hardanger fiddle when she heard the playing of Tore Bolstad from Øystre Slidre, who was in Calgary to give a workshop. She moved to Valdres to work on a farm and play Hardanger fiddle. An allergy put an end to the farm work, but she continued to play fiddle. She played a great deal for dance, and developed a clean, clear, and rhythmical playing style.

In 2008 she began studying traditional music at the Ole Bull Academy in Voss, where she completed her bachelor's degree in 2012. She continued her studies at the Norwegian Academy of Music in Oslo, where she investigated the music and activities of Hardanger fiddle players who emigrated from Valdres to America, completing a master's degree in performance with thesis in the spring of 2014.

She has studied with some of the foremost Hardanger fiddle players in the country, including Tore Bolstad, Jan Beitoaugen Granli, Håkon Hogemo, and Leif Rygg. In 2005 she was the winner of the Hardanger Fiddle Association of America's Ole Bull Scholarship, and in 2009 she was awarded Torleiv Bolstads minnestipend for young fiddlers in the Valdres tradition.

Laura Ellestad plays regularly in concerts and for dance, as well as at practices, workshops, and competitions, and is active as a performing musician and fiddle teacher both in Norway and abroad, especially in North America.

Ingar Ranheim

About the tunes

FYRESPELET TIL KNUT SJÅHEIM

Folk music collector Arne Bjørndal (1882–1965) transcribed this *fjærspel* after the playing of Andris Bunde (1850–1936).

SPRINGAR ETTER ARNE STEINSRUD

This appears to be a commonly-played tune in Sør-Aurdal, since Lars Bertelrud (1890–1990), Olaf Leistrud (1879–1954), and Ole Røang (1884–1963) all recorded versions of the tune for the Norwegian Collection of Folk Music. It is also widespread in northern Valdres, where it is known as “Perigarden.” I learned it from a recording of Olaf Leistrud.

JUVEGUTEN, *halling*

This *halling* is named after the dancer Aslak Juve (1805–1844), and it may have been on Arne Steinsrud’s repertoire. I learned it from a recording of Olaf Leistrud.

SPRINGAR ETTER ARNE STEINSRUD

I learned this *springar* from Trygve Bolstad (b. 1943). Bolstad learned the tune from various sources, including Torleiv Bolstad, Ola Bøe, Andris Dahle, and Haldor Røyne.

HALLING

This *halling* was learned from a transcription by Erik Torgrimsen Holte (1875–1941). In 1933 Holte published two collections of tunes from Nes i Ådal. Two of Holte’s sources for tunes were likely Hans and Gudbrand Holte, fiddlers who had presumably had contact with Arne Steinsrud.

LYDARLÄTT ETTER ANDRIS SKOGSTAD

I learned this tune from a recording of Ola Grihamar sr. (1910–1978) (see TA6, track 20). Since the tune is in tradition after Trond Eltun’s teacher, Andris Skogstad, it is likely to have been on Eltun’s repertoire.

SISSEL, *springar*

The only known version of this *springar* can be found in a transcription by Arne Bjørndal after the playing of Andreas Hauge (1864–1950). Bendik i Nø’n supposedly composed the tune, and according to Andreas Hauge, the tune is named after Bendik’s daughter, Sissel.

LJØSNOHALLINGEN

I learned this tune from a transcription by Arne Bjørndal after the playing of Anfin J. Kvam (1875–1954). Kvam learned the tune from his father, Johan-Henrik Kvam.

SPRINGAR ETTER OLA REISHAGEN

I learned this *springar* from a transcription by Eivind Groven (1901–1977) after the playing of Knut Trøen (b. 1932). Trøen learned the tune from a recording of Oscar Hamrey.

SLIDREKLUKKELÄTTEN, *lydarlått*

My version of this *lydarlått* is based on Roy Frankson’s transcription of Eivind Aakhus’s concert number, “I kyrkja.” According to Vidar Lande (b. 1949), Aakhus probably learned the first section of the tune from Knut Sjåheim.

KAPTEINSLÄTTEN, *springar*

This short *springar* was transcribed by Swedish folk music collector Einar Övergaard (1871–1935) after the playing of Ulrik i Jensestogun. Jensestogun learned the tune from Bendik i Nø’n.

SEVALDSHAUGEN, *lydarlått*

According to Andreas Hauge, this *lydarlått* was composed by Jørn Hilme, and was on Bendik i Nø’n’s repertoire. I learned the tune from a transcription by Arne Bjørndal after the playing of Andreas Hauge.

SPRINGAR ETTER TORGEIR HEGGE

This tune was learned from Quale’s recording of Oscar Hamrey (see TA43, track 23).

KJØRSTADDREPEN, *springar*

This *springar* is linked to a dramatic double manslaughter that took place at a wedding celebration on the øvre Dale farm in Nord-Aurdal in 1823. This is a completely different tune than the well-known valdresspringar tune of the same name. Both Eivind Aakhus and Sam Sorenson learned the tune from Knut Sjåheim. Sorenson taught the tune to Hallvard Rysstad (1870–1937), and Arne Bjørndal later made a transcription of Rysstad’s version of the tune. Aakhus’s version of the tune was transcribed by Roy Frankson in 1925. I have mainly studied Rysstad’s version, but I have also added elements from Aakhus’s form.

TOMASKLUKKELÄTTEN, *lydarlått*

I learned this *lydarlått* from Arne Bjørndal’s transcription after the playing of Johan-Henrik Kvam. Kvam learned the tune from Trond Eltun. The tune is linked to a local historical event connected to the St. Thomas Church, a stave church that was built in Smedalen in the Filefjell mountain area in Vang at the end of the 12th century.

SYLKJEGULEN, *springar*

Bendik i Nø’n is said to have composed this *springar*. I learned this version of the tune from Einar Övergaard’s transcription after the playing of Ulrik i Jensestogun.

BONDE ETTER JOHAN-HENRIK KVAM

I learned this *bonde* from a recording of Ola Grihamar. Grihamar learned the tune from Johan-Henrik Kvam. Sigurd Eldegar also played a version of this tune (see TA4, track 19), which he learned from his grandfather, Sjur Eldegar.

BJØLLELÄTTEN, *springar*

I learned this tune from a recording of Embrik Beitoaugen (1893–1963), who learned it from his father, Nils Beitoaugen (1863–1927). From Nils Beitoaugen, the tune may be linked back to Trond Eltun via Lars L. Krosshaug (1812–1888) and his father, Lars M. Krosshaug (1785–1830).

BREKKE-EKKJA, *springar*

Arne Bjørndal transcribed this tune after the playing of Andreas Hauge. According to Hauge, this was one of the tunes Bendik i Nø’n played.

GRÅLYSING FRÅ SLIDRE, *springar*

This *springar* was learned from Jøger Quale’s recording of Oscar Hamrey (see TA43, track 5).

HULDRELÄTT FRÅ VANG, *lydarlått*

I learned this *lydarlått* from Quale’s recording of Hamrey (see TA43, track 6). This is a unique tune: it can only be found in Hamrey’s version. The theme of the tune is familiar, however, and comes from the folk song and langeleik tune, “I Oletjedn, i Olekinn.”

-
1. FYRESPELET TIL KNUT SJÅHEIM 1:06
  2. SPRINGAR ETTER ARNE STEINSRUD 2:55
  3. JUVEGUTEN, *halling* 2:09
  4. SPRINGAR ETTER ARNE STEINSRUD 2:46
  5. HALLING 1:31
  6. LYDARLÅTT ETTER ANDRIS SKOGSTAD 2:11
  7. SISSEL, *springar* 2:22
  8. LJØSNOHALLINGEN 2:23
  9. SPRINGAR ETTER OLA REISHAGEN 1:49
  10. SLIDREKLUKKELÅTTEN, *lydarlått* 2:32
  11. KAPTEINSLÅTTEN, *springar* 1:45
  12. SEVALDSHAUGEN, *lydarlått* 2:19
  13. SPRINGAR ETTER TORGEIR HEGGE 2:50
  14. KJØRSTADDREPEN, *springar* 1:55
  15. TOMASKLUKKELÅTTEN, *lydarlått* 2:34
  16. SYLKJEGULEN, *springar* 2:10
  17. BONDE ETTER JOHAN-HENRIK KVAM 1:48
  18. BJØLLELÅTTEN, *springar* 2:22
  19. BREKKE-EKKJA, *springar* 2:40
  20. GRÅLYSING FRÅ SLIDRE, *springar* 2:35
  21. HULDRELÅTT FRÅ VANG, *lydarlått* 2:57

Produsentar: Laura Ellestad og Mark Ellestad
Innspeling, lyredigering og mastering: Mark Ellestad, Hexagon Studio
Grafisk formgjeving: Eva Karlsson
Illustrasjoner: Jim Holyoak
Artistfoto: Janne Hoem
Norsk omsetjing: Aud Søyland
Økonomisk støtte: Rådet for folkemusikk og folkedans, Norsk kulturråd, Valdres folkemusikklag
Takk til: Alle læremestrane og informasjonskjeldene. Ein spesiell takk til Tore Bolstad,
Jan Beitoaugen Granli, Håkon Høgemo og Trygve Bolstad.